

22 JANVIER 1997

20

MIERCURI 22 JANUARIE 1997

**Correspondență
din Paris**

“Brâncuși împotriva Statelor Unite”

În această lună Centrul Georges Pompidou din Paris împlinește 20 de ani. Între manifestările artistice care marchează acest jubileu se numără și piesa de teatru “Brâncuși împotriva Statelor Unite” - pe baza textelor celebrului proces, traduse în Franța pentru prima oară - în regia lui Eric Vigner, directorul Centrului dramatic din Bretania - Teatrul Lorient.

Să ne amintim puțin faptele de acum (exact) 70 de ani, substanța însăși a piesei în cauză. În anul 1927, fotograful american Edward Steichen aduce în SUA o variantă în bronz (se pare ultima) a “Păsării în văzduh”, pe care o cumpărase (cu doar 600 de dolari!) cu un an înainte de la Brâncuși la Paris. Vameșii americani refuză scutirea de taxe prevăzută pentru operele de artă, asimilând sculptura cu o marfă oarecare și aplicându-i tariful de 40% din valoarea... industrială. Brâncuși dă în judecată Direcția Vămirilor din Statele Unite - și de aici începe conflictul: real și teatral. Pentru prima oară un tribunal este chemat să se pronunțe dacă o sculptură nefigurativă poate fi considerată operă de artă. Martorii Vămirilor sunt sculptorii americani Ingersoll Aitken și Thomas H. Jones, care jură că “Pasărea în văzduh” nu este nici operă de artă, nici “sculptură”, “este un abuz...”, nu deține sensul frumuseții”. Martorii lui Brâncuși declară că “lucrările sunt produsul specific al unei activități creatoare unice, care și-a găsit propriul mod de expresie (William

Henry Fox); “Pasărea în văzduh” “sugerează zborul, grația, năzuința, vigoarea” (Frank Crownshield). Ceea ce îl face pe pragmaticul judecător Waite să-l întrebe pe cel mai de seamă sculptor al Angliei, Jacob Epstein, care pleda pentru Brâncuși: “Dacă ați vedea-o în pădure ați trage în ea?” În sfârșit, s-ar putea spune multe, procesul făcând valvă în opinia publică americană și sporind prestigiul lui Brâncuși. Mă rezum numai la câteva spicuiți din concluziile Tribunalului. “Pasărea în văzduh”... e frumoasă și simetrică în înfățișare - și, cu toate că ne întâmpină o oarecare dificultate spre a o asemui cu o pasăre, e plăcută la vedere și într-un înalt grad ornamentală. Și cum este dovedit că face parte din producția originală a unui sculptor profesionist și că este de fapt o sculptură și o operă de artă, conform persoanelor cu autoritate la care ne-am referit, admitem contestația și în consecință obiectul are liberă trecere”...

Regizorul Eric Vigner urcă pe scenă - cu ajutorul unor actori la înălțimea rolurilor - pe toți acești artiști, critici și istorici de artă, avocați și negustori, într-o confruntare apreciată de “L'Express” ca “deschisă și pasionantă”; pentru “a defini noțiunea de operă de artă”, completează “Le Figaro”. Trupa Teatrului Lorient din Bretagne prezintă acest spectacol - în mai multe centre - până pe 27 martie.

Ion Andreiță